

Читалище “Пробуда”

Читалището в с. Осиково – Миланово е учредено през месец ноември, 1927 год., наименувано “Пробуда” и до днес носи това име. От името му личи с каква цел е създадено – да поддържа буден духа на населението, да буди и привлича онези, които стоят настрана от обществения живот. Учредители са: Димитър Симеонов Рагъов, Васил Павлов Кьонин, Георги Младенов Керефейски, Ангел Коцов Асански, Тодор Горанов Асански, свещ. Симеон Коцов Рагъов, Георги Горанов Чукалейски, Цветко Георгиев Главчов, Цветко Димитров Топалийски, Георги Николов Манчов. При учредяването читалището е наброявало 71 членове.

През всичките години на своето съществуване читалището е имало богата дейност. Библиотеката се е създала и обогатявала главно чрез дарения. В годините на социализма книгите се закупуваха за сметка на общинските съвети на култура и читалището в гр. Своге. Книжният фонд на библиотеката сега е над 7000 броя. Заслуги за библиотечната дейност имат Илия Ангелов Торбов, Тома Димитров Томов, Снежана Димитрова Дацева, Нели Димитрова Ангелова, Елка Георгиева Ружина, Йорданка Цветкова Николова, Лидия Светославова Цветкова. Секретар-библиотекарите са били и главните организатори на културно-просветната дейност на читалището. В миналото е имало много читатели, достигали са годишно до 1000 броя. В последствие намаляват, като през 1995 год. са 163, а в края на 2008 год. – едва 50 души.

Читалището винаги е имало ръководство с председател. В миналото библиотекарите са били и председатели – такива са били Илия Ангелов и Тома Димитров. В последствие длъжностите се разделят. В последно време председатели са били Пенка Илиева Ценева, Любен Георгиев Динов, в момента е Димитър Цветков Борисов. Най-големи заслуги за организационната дейност на читалището през годините има Ангел Коцов Асански. Читалището е провеждало вечеринки, програми, сказки, рецитали, утра и др. Главно дейността му се е съсредоточавала в следните направления: театрална самодейност, певческа самодейност и танцови колективи.

Първата пиеса, която е поставена на сцената на читалище “Пробуда”, е драмата “Майстори” на Рачо Стоянов през 1928 год. Участвали съгласно снимката Ценко Григоров Топалийски, Георги Кръстев Цинцарски, Тодор Димитров Статков (Торомански), Ангел Коцов Асански, Георги Младенов Керефейски, Кирил Георгиев Ханджийски, Методи Георгиев Ханджийски, Цветко Георгиев Главчов, Цветко Александров Гацин, Димитър Горанов Сивчов, Георги Иванов Динов, Васил Павлов Кьонин, Димитър Симеонов Рагъов, Бона Иванова Кавръкова, Николина Иванова Богданова, Иван Богданов, съпруг на Николина Богданова. Женските роли са изпълнявани от учителките, които не са местни. Все още не е имало местни жени, които да се включат в тези дейности и това е разбираемо. С течение на годините младежи отиват да учат след прогимназия във Вършец и Враца и през ваканциите се включват активно в проявите на читалището.

До 80-те години на миналия век са играни много пиеси, с някои са гостували в други селища. В по-далечно време са пиесите “Тлака в Алтъново”, “Луди млади”, “Платон Кречет” и др. Изявени по това време са Георги Христов Кюлтин, Александър Величков Гьонов, който рисувал декорите, посочените на снимката, Александра (Дика) Николова Дафинова, Тодорка Тодорова Асанска,

Александър Тодоров Данколов, Пенка Цветкова Асанска, Линка Илиева Рагьова, Латина Александрова Кюхова, Еленка Ангелова Дафинова и много др.

В по-ново време, 50-70-те год., читалището приютява много самодейци и им дава възможност за изява. Играят се пиесите “Криворазбраната цивилизация”, “Щастие”, “Нонкината любов”, “Женско царство”, “Хан Татар”, “Двете майки”, “Балада за мъртвия брат – Лазар и Петкана”, “Има ли смисъл да утепваме мечката” и много др. В махала Мрамор самостоятелно подготвят “Нонкината любов”, в м.Старо село – “Мене ме, мамо, змей люби”. Изявени по това време самодейци са: Радко Ангелов Асански, Цветко Иванов Младенов, Цветана Иванова Бърцова, Тома Димитров Томов, Любен Георгиев Динов, Господина Александрова Тороманска (Семова), Пенка Илиева Ценева, Пешо Георгиев Торомански, Радко Василев Ружин, Георги Величков Зоров, Илия Георгиев Трифонов, Снежана Димитрова Дацева, Димитър Коцов Пандов, Георги Петров Торомански, Цветко Петков Николов, Димитър Георгиев Торбов, Венелин Ерфанов Спасов, Венцислав Цветков Младенов, в Мрамор – Димитър Цветков Главчов и Венетка Иванова Режова, в Старо село – Гена Петрова Гоцова и Петър Георгиев Бръмбаров.

За репетиции в началото са използвани частни къщи, сцените са били в частни къщи и в училищата в Старо село и в Гувна. През 1935 година при кметуването на Ценко Григоров Топалийски се построява сградата на кметството и читалищен салон. Това значително улеснява и подобрява дейността на колективите – има вече истинска сцена.

Танцов колектив към читалището се сформира още през 50-те год. на 20-ти век. Той цели да покаже, както на местни програми, така и на различни прегледи на народното творчество, красотата на местните автентични хора със съпровод на гайда от Георги Гурков Влахов. Колективът се е явявал на прегледи на художествената самодейност във Враца, Мездра, Елисейна, Лакатник, Своге. Участници: Георги Младенов Керемейски, Симеон Петров Аршинков, Ангел Коцов Асански, Линка Илиева Рагьова, Линка Лилова Аршинкова, Венета Петрова Гъонова, Цветана Иванова Бърцова, Гена Тодорова Найденова, Надка и Димитър Червенкови, Линка Ангелова Асанска, Георги Кръстев Нодин, Милчо Петров Нодин и др.

Следващият танцов колектив, който донася много известност и награди, се формира най-напред в м. Мрамор, в последствие прераства в читалищен. Участници са: Цветко Иванов Куверков, Любка Цветкова Тороманска, Цено Вачов Данколов, Линка Ценова Вачова, Александра Василева Жильова, Йордан Иванов Режов, Линка Илиева Рагьова, Славка Петрова Делииванска, Владин Лилков Папирски, Пенка Илиева Ценева, Цветана Ангелова Динова, Георги Александров Гацин, Никола Петров Режов, Стойчо Кирилов Рагьов, Димитър Георгиев Вълчов. Колективът спечелва два златни медала на Националния събор в Копривщица през 1981 и 1986 год. В постигането на тези успехи много голяма е заслугата на гайдаря Васил Иванов Главчов и гъдуларя Цветан Петров Пенчов. Колективът няколко години подред гостува на празника на минералната вода и Балкана в местността Зелени дел, Вършец. Играят се местни автентични хора “Дедовата Гьоргьова”, “Ситната по старешки”, “Влашки”, “Чичовото дете” и др.

Успоредно с читалищния танцов колектив върви и колективът при училището с ръководител Цветана Иванова Бърцова и съпровод Васил Иванов Главчов и Цветан Петров Пенчов. Печелят възхищение, известност и сребърни медали. Участници са: Йорданка Цветкова Николова, Ваня Александрова

Дудуленска, Соня Димитрова Семова, Малинка Цветанова Пенчова, Мариета Владинова Папирска, Даниела Петрова Баберкова, Илияна Ангелова Коцева, Силвия Иванова Куверкова, Петранка Цветанова Пенчова, Евгения Цветкова Кирова, Светла Спасова Баберкова, Елка Славчова Данколова. Играят се хората “Брала Мара”, “Седем-Осем”, “Какините Радкини дечица” и др.

Не по-малко в дейността на читалището е застъпена певческата самодейност. В миналото песни са се пеели главно на седянка и по жътва. Характерното за жътварските песни е това, че са изпълнявани от две групи с по три или четири певици. Една от тях “грачи”, а другите – “влачат”. Такива изпълнения има само в българския фолклор. Жътварските песни от Осиково – Миланово се различават по мелодия от тези в Лакатник и Дупни връх – Дружево. Естествено нашенското звучене е най-мелодично. Това различие демонстрираше певицата Линка Рагьова.

През 50-60-те години на миналия век се сформират певчески колективи към читалището. В първия състав са включени Мария Пешунска, Митра Ружина, Цветана Бонова, Цветана Бърцова, Евдокия Бърцова, Надка Червенкова, Славка Канина, Велика Дафинова, Линка Рагьова, Линка Асанска, Верка Керейска, Санда Маринова.

През 1964 год. тази група прераства в хор за народни песни и наброява около 40 жени. Извадени са атрактивните традиционни носии. Жените сами ушиват ризи с битови бродерии, в последствие се закупуват и други народни носии. Хорът няма големи постижения извън селото – участва в прегледи в Лакатник и Своге. Въпреки това у всяка участничка е останал прекрасният спомен да е част от нещо голямо, хубаво, българско. Изнасят се програми на всички празници и тържества в селото в продължение на 30 год. В последствие участниците станаха възрастни, млади попълнения нямаше и тази, както и другите дейности, западна. Остават снимките, които ще напомнят за ентузиазма на едно родолюбиво поколение. Това поколение извади на показ не само традиционните носии, но и желанието и уменията да се играе, пее и танцува. Ръководството на хора е дело главно на Цветана Иванова Бърцова, в определени случаи са били Елена Червенкова и Веска Ценева.

С особени заслуги се ползва фолклорната група за автентични песни, представлява се на Националния събор на народното творчество в Копривщица, в телевизията и на много други места. Истинско удоволствие беше да се слуша жътварска песен от дълбините на историята, изпълнена от прекрасните гласове на Линка Илиева Рагьова, Надежда Николова Торбова, Велика Петрова Дафинова, Александра (Дика) Николова Дафинова, Верка Костадинова Керейска и Пенка Илиева Ценева. Групата представя песните и облеклото автентично и печели златни медали от Копривщица. Линка Рагьова печели златен медал за песен и оплакване.

В последните години читалището се представя на поредицата от изяви до Националния събор с фолклорни групи за лазаруване и коледуване от деца и печели грамоти и дипломи. Ученикът Никола Петров Карамелски има грамоти за солови изпълнения. Много голяма популярност има Надежда Николова Торбова, която участва на събора в Копривщица с песен и оплакване, канена е на тържества в Своге за изпълнение на песни. Записвана е в предавания на националната телевизия.

В самодейността на читалището трябва да се включи представянето на художествени прегледи и на обичаи. През 50-те год. на преглед в Лакатник е

представен обичаят “Падане на кумица” от следните участници: Дика Трупльова, Линка Пандова, Линка Рагьова, Еленка Дафинова, Цветана Керефейска, Петра Пиклярска, Сава Торбова. В по-ново време на преглед е представян обичаят “Пали град”. Прави се кръг от кълчища (коноп), разделя се на три части- момичето, за което се гадае и две момчета, които посочи момичето. Пали се конопа на мястото, където е момичето. При което от момчетата стигне първо огънят, за това ще се ожени момичето.

Баенето е обичай, при който чрез произнасяне на специални думи, пазени в тайна от баячката, се лекуват различни болести – инфекции от рани, подлюта, уруки, страх и др. В представяне на тези обичаи участие са вземали Надежда Торбова – баячка, Линка Рагьова, Велика Дафинова, Дика Дафинова и др.

Освен актьори, певци и танцьори, селото е родило и музиканти инструменталисти. Доказателство за това е духовата музика, която се сформира през 40-те год. на миналия век. След създаването си, ТКЗС-то подпомага читалището през 50-те год. за закупуване на някои от инструментите. Ето и съставът на участниците:

Никола Петров Аршинков – кларинет
Славейко Илиев Пандов – тромпет
Георги Илиев Торомански – тромпет
Величко Цветков Гацин – флигорна
Симеон Петров Аршинков – бас флигорна
Исай Цветков Гацин – баритон
Александър Николов Гацин – бас
Георги Николов Кюзов – тъпан
Георги Коцов Пандов – барабан

Първият тъпанджия е Цветко Антов Цинцарски, след него Петър Георгиев Торомански и Георги Николов Кюзов. Свирили са и Димитър Николов Аршинков – тромпет, Любен Петров Дафинов – флигорна и Георги Петров Рагьов – бас. Първоначално ги обучавал Тронко от с.Сумер.

Музиката участва във всички празници и тържества в селото. Свири на сватби и други лични и семейни празници. След трагичната катастрофа през 1968 год. желанието на мнозина от музикантите да свирят запада и така постепенно спират своята дейност. Днес са останали малцина живи, които не биха могли да я възродят.

Материалите са събрани и описани от Цветана Ангелова Динова
с. Миланово – Осиково – 2008 - 2009 год.